

## בהעלותך

לויט דער ערשטער דיעה איז מובן דער ניקוד: וואָלט זיך גערעדט וועגן דעם דרך גופא. וואָלט מען, אויך לויט דער ערשטער דיעה, זי ניט אָנגערופן „דרך רחוקה“ (וואָרום אַ מהלך פון אַ האַלבן טאַג איז ניט „רחוקה“<sup>4</sup>). וויבאַלד אָבער דער פסוק רופט דאָס „דרך רחוקה“ בלויז ביחס צום מענטשן<sup>5</sup> בנוגע עשיית הפסח, אַז ער געפינט זיך אין אַזאַ אָרט וואָס במשך זמן השחיטה קען ער פון דאָרט ניט באַווייזן צו קומען אין דער עזרה צו מקריב זיין דעם פסח — דעריבער איז „נקוד עליו“. בלייבט דאָך די שאלה: פאַרוואָס לערנט רש"י „מחוץ לאס-קופת העזרה“<sup>6</sup>, וואָס איז לכאורה גאָר

א. אין פסוק „איש איש כי יהי' טמא לנפש או בדרך רחוקה גו'“<sup>7</sup>, שטעלט זיך רש"י אויף די ווערטער „או בדרך רחוקה“ און זאָגט: „נקוד עליו, לומר לא שרחוקה ודאי אלא שהי' חוץ לאסקופת העזרה כל זמן שחיטה“.

פרעגט דערויף דער רמב"ן:

אין משנה: זיינען אין דעם פסוק פאַראַן צוויי דיעות: (א) אַז דער מענטש געפינט זיך, בתחלת זמן שחיטה<sup>8</sup>, אין אַזאַ אָרט וואָס במשך כל זמן השחיטה קען ער פון דאָרט ניט קומען אין דער עזרה. (ב) „מאסקופת העזרה ולחוץ“, כפירוש רש"י. ולכאורה, איז די ער-שטע דיעה אַ סך נעענטער צו „פשוטו של מקרא“ ווי די צווייטע דיעה — וואָרום וויבאַלד אַז „חוץ לאסקופת העזרה“ מיינט כל המקומות שמחוץ לאסקופת העזרה, אויך לעבן דער עזרה ממש — איז דאָך דאָס בפשטות ניט „רחוקה“. האָט דאָך רש"י בפירושו עה"ת — וואו ער איז מפרש פשוטו של מקרא — געדאַרפט בעסער בוחר זיין דעם פירוש פון דער ערשטער דיעה?

און כאַטש אַז דער וואָרט „רחוקה“ איז „נקוד עליו“, וואָס פון דעם איז אַ רא"י אַז עס מיינט ניט רחוקה ממש — זאָגט אָבער דער רמב"ן, אַז אויך

(4) ובפרט לפי המבואר להלן סי"א ש' שיעור הריחוק הוא לפי כמות הזמן, וגם המקום שבסמיכות לעזרה נקרא — בסוף היום — „דרך רחוקה“.

(5) ראה ירושלמי שם סה"ב.

(6) במשכיל לדוד כאן: שהוקשה ל' לרש"י, והרי לא בא הכתוב לסתום אלא לפרש, ומאן לימא איוו. היא דרך רחוקה, ולכן מפרש „נקוד עליו לא שרחוקה ודאי כו'“. אבל בפשטות, מכיון שמדבר כאן בנוגע לעשיית הפסח, מובן שהשיעור דורך רחוקה הוא — שאינו יכול להכנס בעזרה לעשות הפסח — המתחילה ב„ושחטו או תו“ (בא יב, ו) — היינו בשעת שחיטה (כברא"ם וגו' כאן — נעתק בהערה 8). עוד תירוצ במשכיל לדוד, שהוכחת רש"י היא ממ"ש לאחיו (ט, יג) „ובדרך לא היי“ — „ובדרך“ סתם (וכדאיתא בפסחים צג, סע"ב). אבל (א) באם הוכחת רש"י היא מכתוב שלאחיו — הו"ל: להעתיקו או עכ"פ לרמזו כאן. (ב) בפשטות צ"ל להי" פך: מ"ש „בדרך רחוקה“, הוא בדוקא (שהרי פירושו הכתוב) ומ"ש אח"כ „ובדרך“ סתם — הוא לפי שסומך אמ"ש לפניו.

(1) פרשתנו ט, יז.

(2) פסחים צג, ב.

(3) ברמב"ם הל' ק"פ פ"ה ה"ט: „עם עליית השמש“, אבל ברש"י פסחים שם (ד"ה חמשה עשר) וברמב"ן כאן, הוא כב' פנים. וראה גם ירוש' פסחים פ"ט ה"ב: קודם לשש שעות.

„חזק לאסקופת העזרה“ קען מען וויי-  
עס-איז איינלערנען דעם לשון „רחוקה“  
— און ווי רש"י איז מדגיש „לא  
שרחוקה ודאי“ (ניט סתם „לא שרחו-  
קה“), וואס ווייזט אז דער ריחוק איז  
ניט קיין געוויסער, אבער ניט אז דער  
ניקוד איז שולל לגמרי דעם אינהאלט  
פון „רחוקה“.

(און ווי מפרשים זיינען מסביר<sup>1</sup> : אז  
בעת דער מענטש געפינט זיך מחוץ  
לאסקופת העזרה איז ער „ווייט“ פון  
הקרבת הפסח, ווייל דאן איז ער אסור  
צו מקריב זיין דעם פסח).

איז דאך אבער מובן בפשטות, אז  
אויך נאך דער נקודה, וואס איז ממעט  
דעם אינהאלט פון דעם דאזיקן וואָרט  
— דאָרף מען זען צו איינלערנען אז  
דער „מיעוט“ זאל זיין וואס קלענער,  
ד.ה. וואס ווייניקער אַרױסצונעמען  
דעם וואָרט פון זיין פשוט<sup>2</sup> פירוש.  
און וויבאלד אז די ערשטע דיעה איז  
נעענטער צו פשוטו של מקרא — האָט  
דאָך רש"י געדאַרפט ברענגען די  
דיעה?

רחוקה קצת עכ"פ (כמו ריחוק ה' אמות \*\*\*  
— ראה רע"ב בפ"י המשניות פסחים שם,  
שמפרש שזה נרמז במה שהניקוד הוא על  
הה"א), ולא כל המקומות ש"חזק לאס-  
קופת העזרה" — גם הסמוכים לה כחוט  
השערה.

(9) בפרש"י לפסחים שם : „וכל ניקוד  
למעט הדבר בא דמשמע טמיה לאה תביה  
מהכא.“ (וכ"ה בבעה"ט כאן : „נקוד כאילו  
לא נכתב“). אבל — מובן שע"פ דרך הפשט  
(לבן חמש למקרא), אין שום מקום לומר  
שהניקוד בא לעקור את התיבה מן התורה! וראה  
גם לקר"ש חט"ז ע' 113.

(10) גוף"א כאן.

(\*\*) במשכיל לדוד, שאפשר לומר שכ-  
וונת רש"י ב"חזק לאסקופת העזרה" היא  
לריחוק ה' אמות. אבל אין רש"י מזכיר  
זה כלל — אפילו לא ברמז. ומהיב' תיתי  
לומר ד"חזק" פ"י ה' אמות!

ווייט פון פירוש הפשוט : אין „בדרך  
רחוקה“ ?

ב. אמת טאָקע אז אויך לויטן פ"י

(7) וגם — הרי אי"ז כפי ההלכה  
[ומובן שמשני פ"י שקולים ע"פ פשוטו  
של מקרא — קדימה לזה שמתאים להלימוד  
ע"פ ההלכה. ובפרט שכלל הוא שהלכה  
אינה עוקרת מקרא כו' (סוטה טז, א). וגם  
ע"ד ההלכה — בכל התורה כולה אין מקרא  
יוצא מידי פשוטו (לגמרי) — יבמות (כז,  
א).]

(8) ברא"ם (וראה גם גוף"א) כאן, שמה  
שכתב הרמב"ן שגם לדעת ר"ע אפשר  
לפרש טעם הניקוד — „אין זה נכון“, כי  
גם בלי הניקוד מובן שהכוונה ב"דרך  
רחוקה" היא „רחוקה לו, בעשיית הפסח.“  
ומביא רא"י ממ"ש ר' יוסי (פסחים שם)  
„לפיכך נקוד . . מאסקופת העזרה ולחוצ'“.  
ולכן מפרש רש"י כדעת ר"א, כי „דברי  
ר"א הם קרובים לפשוטו של מקרא יותר  
מדברי ר"ע“. אבל אינו מובן :

(א) ממה שבכו"כ מקומות (נמנו באדר"ג  
פלי"ד, ד. במדבר פ"ג, יג) אין רש"י מפרש  
טעם הניקוד\*, מוכח שענין הניקוד אינו  
קושיא חזקה כ"כ בדרך הפשט. ובמקור  
מות שרש"י מפרש טעם הניקוד, הוא לפי  
שע"ז מתיישב איזה ענין בפשטות הכ-  
תוב, (וע"ד הקושיות בענין קרי וכתוב  
— ראה לקר"ש ח"ה ע' 17 ובהערה 15\*\*).

(ב) אפילו את"ל שגם ע"פ דרך הפשט  
בא הניקוד לומר ש"דרך רחוקה" פירושה  
— גם כשהי' יכול לבוא משם לעזרה בזמן  
(כי גם בלי הניקוד — פ"י „דרך רחוקה" הוא  
„רחוקה לו“), מ"מ הרי אפשר לפרש שהיא

(\*) ואפילו בפ' נצבים (כט, כח) שמפרש  
„נקוד על לנו ולבנינו“, אינו מפורש הניקוד  
של העי"ן שבתיבת עד שבאותו הפסוק.  
ותיריה מזו : בפ' לך (טז, ה) מפרש ה'  
טעם מה ש"וביניך" הוא מלא, אף שנקוד  
על הו"ד (וראה אדר"ג שם. במדבר שם).  
(\*\*) להעיר גם מסגנון הדין שברמב"ן

כאן שכותב „ויתכן שטעם הנקודה כו“  
בסיום הענין, שמזה משמע קצת, שקו-  
שייתו „למה תפט לו שיטת ר"א" היא  
נט באם לפי שיטת ר"ע לא הי' מובן טעם  
הנקוד.

צו דער עזרה, איז ער א מזיד; ווען איינער האָט אָבער נישט מקריב געווען דעם פסח ראשון ווייל ער האָט נישט קיין מעגליכקייט דערצו, זייענדיק "טמא לנפש" אָדער "בדרך רחוקה", איז (כאָטש ער האָט געהאַט אַ ברירה צו אָנהויבן גיין אין דער עזרה פֿאַר התחלת זמן שחיטה — וויבאַלד אָבער אַז בהתחלת זמן שחיטה, בעת עס פֿאַנגט זיך אָן דער חיוב<sup>12</sup> פֿון הקרבת הפסח, האָט ער שוין נישט געקענט אָנקומען אין דער עזרה<sup>13</sup>, איז) ער אָן אַנוס, און די תורה גיט אים אָן אויס-וועג צו מאַכן אַ פסח שני.

אָבער אויב "דרך רחוקה" מיינט "חוץ לאַסקופת העזרה", איז נישט מובן: אויך דער וואָס איז געווען "בדרך רחוקה" האָט געהאַט אַ מעגליכקייט צו אַריינגיין אין דער עזרה<sup>14</sup> — און נאָך

ג. די קשיא איז נאָך שטאַרקער: די מעלה פֿון דער ערשטער דיעה אויף דער צווייטער, איז נישט נאָר אין לשון "דרך רחוקה", נאָר אויך מצד דעם דין "ועשה פסח לה' בחודש השני גו'" — בנוגע צו אַזאָ וואָס האָט נישט מקריב געווען דעם פסח (ראשון), ווייל ער איז געווען טמא אָדער בדרך רחוקה:

אויב "בדרך רחוקה" מיינט אָן אַרט וואָס מען קען פֿון דאָרט נישט קומען (במשך כל זמן השחיטה) אין דער עזרה, איז פֿאַרשטאַנדיק וואָס דער פסוק זאָגט אַז דוקא ווער ס'איז געווען "טמא לנפש" אָדער "בדרך רחוקה" קען ער מקריב זיין אַ פסח שני, אָבער "והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא הי' וחזל לעשות הפסח ונכרתה הנפש ההיא מעמיו"<sup>15</sup> און ער קען נישט מקריב זיין קיין פסח שני<sup>16</sup>: בשעת איינער איז געווען טהור און נאָענט

(11) ט, יג.

(12) ע"פ דרך ההלכה לדעת הרמב"ם, גם "האיש אשר הוא טהור ובדרך לא הי'", ואפילו כשהזיד בראשון, אף שחייב כרת על הראשון — יעשה את השני ויפטר מהכרת (פסחים צב, ב ואילך. רמב"ם שם רפ"ה). אבל בפשוטו של מקרא, הרי מפורש דהדיון "ועשה פסח לה' בחודש השני גו'" הוא רק ל"טמא לנפש גו'", (אבל "האיש אשר הוא טהור גו'", דינו מפורש, ונכרתה גו' חסאו ישא" ואין לו תקנה. וגם ע"פ דרך ההלכה — לכמה דיעות כולל גם רש"י — הדיון כן \*).

(\*) רש"י פסחים צג, א — ד"ה תשי' לומין דראשון: "חייב כרת על הראשון ואפילו עשה את השני". ובצל"ח שם, שרש"י ט"ל כן גם אליבא דרבי. וכ"פ הרמב"ם בסהמ"צ מ"ע נז. אבל באור חדש שם, שרש"י כתב כן אליבא דר"נ דוקא, אבל אליבא דרבי נפטר הוא מהכרת. וכ"ה ברמי ב"ם ה' ק"פ שם ה"ב. (ואף דבסה"מ שם כותב כנ"ל שלדעת

(12\*) ידועה השק"ט בגדרי החיוב להכין מכשירי מצוה וכיו"ב, לפני זמן חיוב קיום המצוה — ראה שו"ע אדה"א או"ח טרמ"ח סי"ג, שלפי דעה א' מותר לצאת בשירא קודם ג' ימים לפני השבת, גם כשיודע בבירור גמור שבדואר יצטרך לחלל שבת אח"כ (והטעם: כי ג' ימים הראשונים שבשבוע אינם מתייחסים לשבת הבא — שם סעיף ה'); וגם לפי דעה השני שם שיש איסור בזה (וכן האיסור בג' ימים שלפני השבת — לד"ה), האיסור הוא רק מד"ס. וראה שו"ח אש"ח מ"ע י"ב סי' א' סק"י — שקו"ט אם מותר (וצריך) להתענות בצום גדלי', באם א"א יהי' לו עיי' להתענות ביו"כ שלאחריו. ושם (ד"ה אמנם נראה), שגם לדעה השני הנ"ל מותר להתענות. עיי"ש. וראה לקו"ש חלי"ע ע' 65 ואילך. וש"נ.

(13) ירושלמי שם ה"ב. וראה תוד"ה אלא (פסחים צג, א): "ואין לומר דס"ד דחייב כרת על מה שהרחיק עצמו".

(14) בפי' המשניות להרמב"ם (פסחים שם

רבי לא נפטר מחיוב כרת — עיין בבאור הרי"ף פערלא מ"ע נז (רמ, ג), שהרמב"ם חזר בו).

ד. נוסף צו דער שוועריקייט אין דעם גוף הפירוש פון רש"י, זיינען ניט פארשטאנדיק אויך כמה דיוקים: (א) די נקודה איז אויפן ווארט "רחוקה". האט דאך רש"י געדארפט לכאורה ברענגען פון פסוק בלויז דעם ווארט — אדער לכל היותר, אויך דעם ווארט "בדרך". היות אז לפי פירושו "חוץ לאסקופת העזרה" בייט זיך אויך דער פשט פון ווארט "בדרך", אז עס מיינט ניט כפשוטו. איז פארוואס שטעלט זיך רש"י אויף די דריי ווער-טער "או בדרך רחוקה"?

(ב) דער לשון "ודאי" איז בניגוד צו "ספק". איז דאך ניט מובן רש"י'ס לשון "לא שרחוקה ודאי": ער האט געדארפט זאגן "לא שרחוקה ממשי" וכיו"ב — א לשון וואס ווייזט אז דער ריחוק איז גאר א קליינער. אבער וואס פאסט דא דער לשון "ודאי" וואס איז פארבונדן (ניט מיט א שיעור פון רי-חוק, נאר) מיט די גדרים פון "ודאי" און "ספק"?

(ג) ווען רש"י איז מפרש "לא שר-חוקה ודאי אלא שהי' חוץ לאסקופת העזרה", איז ער מוסיף "כל זמן שחיטה". ולכאורה, אויב רש"י געפינט פאר נויטיק צו אויסטייטשן דעם זמן וועגן וועלכן דער פסוק רעדט, ווייל

מער: ניט נאר איז ער ניט געווען קיין אנוס, נאר עס האט זיך פון אים דערביי גארניט געפאדערט קיין ספע-ציעלע טרחא — מיט איין טראגט וואלט ער שוין געווען אין דער עזרה ובת-חילת זמן השחיטה — היינט מיט וואס איז ער אנדערש פון אזא וואס "בדרך לא הי'" און איז געווען אין דער עזרה?

ווען איינער געפינט זיך אין דער עזרה (במשך זמן השחיטה) בלויז איין רגע, און במשך די גאנצע איבעריקע צייט איז ער ווייט פון דער עזרה, קומט אים כרת פאר ניט מקריב זיין דעם פסח במעוהו; און ווען איינער געפינט זיך לעבן דער עזרה ממש במשך כל זמן השחיטה און אין פאר-לויף פון א האלבן טאג האט ער זיך ניט "מטריח" געווען צו איבערטועטן די שוועל פון דער עזרה — איז ניט נאר וואס עס קומט אים ניט קיין כרת, נאר מען זוכט נאך פאר אים אן עצה, צו מקריב זיין א פסח שני ? !

היינט וויבאלד אז סיי מצד לשון הכתוב "בדרך רחוקה" סיי מצד הבנת הענין, איז גלאטיקער צו לערנען אז "בדרך רחוקה" מיינט א ווייטער ארט, פארוואס לערנט רש"י "חוץ לאסקופת העזרה" ?<sup>15</sup>

— וראה גם פי' הרע"ב שם, שגם לדעת ר"א — מאסקופת העזרה ולחוף הכונה שלא הי' יכול להכנס בעזרה בשעת הקרבן, והי' בטוח השעה כשהגיע לאסקופת העזרה. אבל בפרש"י עה"ת: "שהי' חוץ לאסקופת העזרה כל זמן שחיטה". וראה גם פסחים צד, ב: ואע"ג דמצי עייל.

(15) לכאורה אפשר להוסיף עוד קצ' שאי' להפי' "חוץ לאסקופת העזרה", למה נאמר "טמא לנפש" — והרי הטמא אסור להכנס למקדש וא"כ נכלל כבר ב"בדרך רחוקה"? אבל אינו. כי י"ל (ובפרט בפשוט טו של מקרא) שמה שנקט גם "טמא לנפש" הוא (א) לפי שהפרשה באה בעיקר, כתשו-

בה על שאלת האנשים שהיו טמאים לנפש אדם (כדלקמן סעיף ט'). (ב) בטענתם "למה נגרע" התכוונו שיוכלו להקריב הפסח במו-עדו, כדפרש"י (לעיל ט, ז) "וזרק הדם כו'". ולכן הוצרך הכתוב לחדש "איש איש כי יהי' טמא לנפש . . ועשה פסח לה' בחדש השני גו'" — ואינו יכול לעשות פסח ראשון. וכבפסחים צג, א: "למה נא' מר טמא . . דאי בעי למיעבד בראשון לא שבקינן ל'".

(16) אף שלשון המשנה הוא כפרש"י. ולהעיר, שגם במשנה ישנה גירסא — הרי באה ב"שינוי נוסחאות" למשניות: "ש' רחוקה ממש".

שני (און דוקא די דריי דינים יי).  
וועלכע האָבן לכאורה קיין שייכות ניט  
מיט (הבנת) פשטות הכתובים?

(ב) ווען רש"י געפינט פאר גויטיק  
צו ברענגען די דינים — האָט ער עס  
געדארפט ברענגען אין די ווייטערדיקע  
פסוקים וואו עס שטייען די דינים פון  
פסח שני, אָבער ניט אין אונזער פסוק  
וואָס רעדט גאָר וועגן אַזאָ וואָס האָט  
ניט מקריב געווען דעם פסח ראשון.  
און וואָס ס'האָט דערצו געבראַכט?

(ג) באַזונדערס איז ניט פאַרשטאַנדיק:  
אויב אפילו די דינים זיינען יע שייך  
צו „או בדרך רחוקה“ — האָט ער עס  
אָבער געדאַרפט שרייבן אין אַ באַזונד-  
ער דיבור. פאַרוואָס פאַרבינדט ער  
עס מיט זיין פירוש „נקוד עליו כו“?  
(ד) אין די דריי דינים גופא, זיינען  
דער ערשטער און דריטער דין —  
„מצה וחמץ עמו בבית“ און „אין איסור  
חמץ כו“ — ביידע וועגן דעם ענין  
פון חמץ. האָט דאָך רש"י געדאַרפט  
שטעלן די ביידע דינים בסמיכות זל"ז,  
פאַרוואָס איז ער מפסיק צווישן די  
צוויי דינים מיטן דין „ואין שם  
יו"ט“<sup>18</sup>?

(18) ובפרט שבמשנה (פסחים צה, רע"א)  
נמנו דינים אחרים ש"בין פסח ראשון לשני  
ויו"א, אלא שיו"ל, שמה שמוסיף רש"י „ואין  
שם יו"ט“ שאינו במשנה הוא, לפי שצ"ד  
ההלכה, הענין דיו"ט אינו שייך לקרבן  
פסח, משא"כ בדרך הפשט (ראה הערה  
הבאה); ומה שמשמיט „אינו טעון הלל  
באכילתו“ שבמשנה, לפי שבודרך הפשט —  
לא מצינו בשום מקום גם בנוגע לפסח  
ראשון שיהי טעון הלל.

(19) לכאורה אפשר להקשות עוד קושיא:  
גם בפסח ראשון, היו"ט שבט"ו הו"ע בפ"ע  
ואינו שייך ל"פסח", ומה גוגע ענין „אין  
שם יו"ט“ לפסח שני? אבל — אינו, כי  
ממ"ש (בא יב, יד) „וחגותם אותו חג לה“  
בסמיכות ובהמשך לדיני הקרבת הפסח,

ער איז חושש אַז דער תלמיד וועט  
עס ניט וויסן מעצמו — האָט לכאורה  
געפאַסט ער זאָל עס שטעלן אין אַ  
באַזונדער דיבור המתחיל. וואָרום אויך  
לויטן פירוש „שרחוקה ודאי“, קען  
זיין אַ חשש אַז דער תלמיד וועט ניט  
וויסן וועגן וועלכן זמן דאָ רעדט זיך.  
וואָס איז די שייכות פון די ווערטער  
„כל זמן שחיטה“, וועלכע זיינען מפרש  
דעם זמן ווען דער מענטש האָט זיך  
געפונען „בדרך רחוקה“, מיט רש"י  
פ' וואָס עס מיינט „בדרך רחוקה“?

די קשיא איז נאָך גרעסער: אויב  
דעם תלמיד איז ניט קלאָר ווען דער  
מענטש איז געווען „בדרך רחוקה“,  
איז דאָך דער זעלבער ספק ביי אים  
אויך בנוגע צו „טמא לנפש“ — האָט  
במילא רש"י זיך געדאַרפט שטעלן  
אויף „כי יהי“ (די התחלה וואָס איז  
כולל סיי „טמא לנפש“ סיי „בדרך  
רחוקה“) און דאָרט מפרש זיין „כל  
זמן שחיטה“?

ה. לאַחרי ווי רש"י איז מפרש די  
נקודה אויפן וואָרט רחוקה, איז ער  
ממשיך — אין זעלבן דיבור: „פסח  
שני מצה וחמץ עמו בבית, ואין שם  
יו"ט, ואין איסור חמץ אלא עמו באכילתו“.  
איז דאָ לגמרי ניט מובן:

(א) רש"י בפירושו עה"ת קומט בלויז  
צו מפרש זיין פשטות הכתובים — איז  
וואָס ברענגט דאָ רש"י דינים פון פסח

(17) לכאורה אפשר לתרץ, שכונת רש"י  
ב"כל זמן שחיטה" היא, גם כשהי' רק  
חוג לאסקופת העזרה (ולא בדרך רחוקה  
ממש) במשך כל זמן שחיטה (ראה לעיל  
הערה 14).

אבל, מפשטות לשון רש"י משמע, שכונתו  
ב"כל זמן שחיטה" היא — לפרש הזמן  
ד"ה"י בדרך רחוקה — חוג לאסקופת  
העזרה.

דין הויבט זיך דאך אויך אן גלייך בתחילת הלילה — האָט דאך רש"י געדאַרפֿט שרייבן דעם דין „ואין איסור חמץ כו" (וואָס רעדט וועגן חמץ) בסמיכות צו „מצה וחמץ עמו בבית" ?

ז. איז דער ביאור בכל הנ"ל: די קשיא וואָס איז דאָ באַ רש"י אין אונזער פסוק, וואָס בכדי זי צו פאַרענטפערן שרייבט ער ניט בלויז „נקוד עליו . . חוץ לאסקופת העזרה כל זמן שחיטה", נאָר ער איז אויך מוסיף „פ"ש מצה וחמץ עמו בבית כו" — דייט רש"י אַליין אן דורך זיין מעתיק זיין (פאַר זיין פ"י) די ווערטער „או בדרך רחוקה".

דער וואָרט „או", איז ניט שייך צו דעם תוכן פון „בדרך רחוקה" שלאחריה, ער מאַכט בלויז קלאָר אַז „בדרך רחוקה" איז ניט דער איינציקער ענין, נאָר ער איז איינער פון די דוגמאות אין פסוק („או" פאַסט דאָך דוקא ווען עס איז פאַראַן לכל הפחות נאָך איין דוגמא).

מהלילה) שאור לא ימצא בבתים" (בא שם, יט), וממ"ש זה בפרשת קרבן פסח, מוכח שגם דין זה שייך ל„פסח" \* (ראה לעיל הערה 19), וכמפורש ברש"י (פרשתנו ט, ב) שמדיני פסח „שבעת ימים למצה ולביעור חמץ". ולכן הוזקק רש"י לומר שב' האיסורים אינם בפ"ש: „מצה וחמץ עמו בבית" — בשעת שחיטה; (לאחרי ה' שחיטה „ואין איסור חמץ אלא עמו באכילתו" (וראה רש"י פסחים צה, ריש ע"ב), ועוד י"ל בזה.

(22) ראה הערה הקודמת.

(\*) ראה גם פסחים (צה, ב): הנאכל לששה; (שם משנה צו, א) „ופסח דורות נוהג כל שבעה" — אף שהכוונה היא לחימוצו (כדמפרש בגמרא שם — צו, ריש ע"ב).

ו. אויף דער לעצטער שאלה האָט מען לכאורה געקענט ענטפערן, אז דער סדר פון די דינים אין רש"י איז לויטן סדר הזמנים: „מצה וחמץ עמו בבית", אַז עס מעג זיין חמץ אין שטוב בעת שחיטת הפסח, איז נוגע נאָך פון ביי טאָג. ניט ווי ביי פסח ראשון, וואו עס טאָר ניט זיין קיין חמץ פון זמן השחיטה; „ואין שם יו"ט", איז נוגע ערשט ווען עס ווערט נאָכט, אַנדערש פון פסח ראשון וואו עס ווערט יו"ט בתחילת הלילה; און „ואין איסור חמץ אלא עמו באכילתו", איז נוגע ערשט בשעת אכילת הפסח, וואָס איז שוין אַ משך זמן ווי ס'פאַלט צו די נאָכט.

מען קען אָבער אַזוי ניט ענטפערן: אויב רש"י וואָלט אויסן געווען דאָ דעם דין פון איסור חמץ בעת אכילת פסח שני, וואָלט עס געהאַט אַ שייכות מיטן זמן האכילה. דאָ אָבער, איז רש"י מדגיש ניט דעם איסור חמץ באכילתו (ווייל אין דערויף איז דאָך פסח שני גלייך מיט פסח ראשון) נאָר אדרבה, ער אונטערשטרייכט דאָ די שלילה „ואין איסור חמץ (אלא עמו באכילתו)", אַז אויסער באכילתו איז ניטאָ קיין איסור חמץ י"י. און דער

מוכח (בדרך הפשט) החג שייך לפסח \* . ולכן מפרש רש"י דיני פסח שני ש„אין שם יו"ט".

(20) פרשה בא יב, טו. תשא לך, כה. (21) והחידוש שבדין זה על „מצה וחמץ עמו בבית" — י"ל: (1) שמותר גם באכילה. (2) באיסור חמץ בפ"ר — שני דינים: (א) לא תשאט על חמץ (תשא שם; ב) לאחר השחיטה — „שבעת ימים" (שהתחלתם היא

(\*) שזהו גם הטעם מה שכללות החג יצי"מ נקרא (בלשון חכמים ראה שוה"ג להערה 21), ולפי פירוש תיב"ע (פרשתנו ט, יב) — גם בלשון התורה על שמו — חג הפסח.

בלווי<sup>27</sup> אכילת הפסח אבער ניט הק' רבתו<sup>28</sup>].

ווערט במילא די שאלה:

(א) דאס וואס א מענטש געפינט זיך מחוץ לעזרה. קען דאך געמאלט זיין מצד כמה סיבות, ניט בלויז ווייל ער איז „בדרך רחוקה“ — איז פרעגן פון אזא וואס איז אין דער עזרה ניט גע' קומען במוזד — קען מען טאקע ניט. ווארום אין פשטות הסברא, איז ער טאקע דאן מחוייב כרת און קען ניט מקריב זיין קיין פסח שני<sup>29</sup>; די שאלה איז אבער: עס קענען דאך זיין כמה וכמה סיבות מצד וועלכע ער איז אן אנוס און קען ניט קומען אין דער עזרה — פארוואס זאגט דער פסוק דוקא די דוגמא פון „בדרך רחוקה“? (ב) נאכמער: א גרעסערער חידוש איז אז ער איז בעזרה און פונדעסט- וועגן „לא יוכל לעשות הפסח“ ווייל „חמצו קיים“: עס קענען דאך געמאלט זיין כמה וכמה אופנים וואס ער איז (לאחרי התחלת זמן שחיטה) אן אנוס ניט קענענדיק מבער זיין דעם חמץ דאן? — עכ"פ — האט דער פסוק געדארפט בריינגען די דוגמא (נזף) צו דעם ענלעכן ענין פון „דרך רחוקה“, אז ער געפינט זיך אין דער עזרה אבער זיין חמץ געפינט זיך ב- „דרך רחוקה“, במילא קען ער אים ניט מבער זיין<sup>30</sup>?

27 ונוסף לזה: אפילו באם ערל הי' אסור גם בהקרבת הפסח, אין שייך להק' שות למה לא מנה הכתוב גם ערל — כי י"ל, שמונה רק דוגמאות כאלו שא"א לתק' גם עד לאחר זמן שחיטה, והרי ערל יכול למול עצמו בעוד יום.

28 כפשוטו הכתוב (שם, מח) לא יא' כל בו. ומ"ש שם „המול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו“ קאי א"כ יגור אתך גר".

29 ראה לעיל הערה 12.

30 ענין הביטול — הרי לא נזכר ב-

און דעריבער איז רש"י מעתיק אויך דעם וואָרט „או“, בכדי צו קלאַר מאַכן, אַז ער איז בעיקר אויסן (ניט צו מסביר זיין דעם טעם הניקוד; אָדער צו מפרש זיין אַז „בדרך רחוקה“ דא מיינט „שהי' חוץ לאסקופת העזרה“, נאָר) צו פאַרענטפערן:

וויבאלד אַז דער פסוק רעכנט דא דוגמאות וואָס בסיבתם האָט מען ניט מקריב געווען דעם קרבן פסח, איז פארוואס זאגט ער נאָך „טמא לנפש“ (וואָס איז נוגע דאָ<sup>31</sup>), דוקא (און נאָר) די דוגמא פון „בדרך רחוקה“ — עס זיינען דאך פאַראַן — וכדלקמן — נאָך ענינים וועלכע זיינען מעכב עשיית הפסח? (און ער פאַרענטפערט די קשיא מיט זיין פי' „נקוד עליו כו' חוץ לאסקופת העזרה כו' מזה וחמץ עמו בבית כו'“, כדלהלן).

ה. וועלכע ענינים — ע"פ דרך הפשט — זיינען מעכב עשיית הפסח: (א) טומאה. (ב) הי' מחוץ לעזרה. (ג) „חמצו קיים“ בעת שחיטת הפסח.

[עס זיינען דא נאָך צוויי ענינים המעכבים את הפסח: (א) „איש לפי אכלו תכסו“<sup>32</sup>, און (ב) „כל ערל לא יאכל בו“<sup>33</sup> — אָבער די צוויי ענינים האָבן ניט קיין שייכות צו אונזער פּרשה: „איש לפי אכלו תכסו“ איז געזאגט געוואָרן (ע"פ דרך הפשט) נאָר ביי פסח מצרים, ניט ביי פסח דורות<sup>34</sup>; און „כל ערל לא יאכל בו“, איז מעכב

23 ראה לקמן סעיף ט.

24 בא יב, ד.

25 שם, מח.

26 שלכן הוכרח רש"י (שם יב, ד) לפרש „הראוי לאכילה פרט לחולה וזקן כו'“ — לא באופן המפורש בקרא (כאן): טמא ובורך רחוקה — כיון שאינו שייך במצרים.

גו' ועשה פסח לה' ", אז זייער תקנה איז צו מקריב זיין א פסח שני.

נאָר בשעת דער אויבערשטער האָט גערעדט דעם דין פון „איש איש כי יהי' טמא לנפשׁ", האָט ער דערביי מוסיף געווען אויך „או בדרך רחוקה" — כאָטש דערויף האָבן זיי ניט גע'פרעגט, ווייל אויך דער פּאַל איז ענלעך צום פּאַל פון „טמא לנפשׁ": ביידע פּאַלן זיינען אופנים וואו די סיבה המעכבת צו מקריב זיין דעם פסח ראשון איז בטל געוואָרן פאַר דעם זמן פון הקרבת פסח שני; בשעת הקרבת פ"ש זיינען זיי שוין געווען טהור און האָבן זיך געפונען אין דער עזרה.

און במילא האָט ניט קיין אַרט אַריינצושטעלן אין דער פרשה דעם פּאַל פון „חמצו קיים", ווייל דאָ דאַרף זיך ניט בייטן (בטל ווערן) די סיבה ומציאות בעת הקרבת פ"ש, וואָרום „פ"ש מצה וחמץ עמו בבית", ער האָט אויך איצט חמץ אין הויז (עס האָט זיך געביטן דער דין: ביי הקרבת פ"ר האָט דער חמץ געשטערט צו דער הק' רבה, און ביים פסח שני שטערט עס ניט. די מציאות אָבער, האָט זיך ניט געביטן, אויך איצט האָט ער חמץ בבית).

י"ד. בשעת אָבער רש"י זאָגט אז „פסח שני מצה וחמץ עמו בבית", שטעלט זיך גלייך די שאלה, וואו איז דער מקור אויף דעם? ואדרבה, בהש' קפה ראשונה איז גאָר אין פשטות הכתובים פאַראַן דערצו אַ סתירה:

(31) וגם בספרי (היינו אפילו באופן ה' לימוד והלכות, דאין להקפיד כ"כ בהשיכות דהענינים בפשטות) כאן: טמא לנפש זה דבר ששאל או בדרך רחוקה זה דבר שלא שאל.

איז אַט די צוויי שאלות פאַרענט'פערט רש"י מיט זיין פירוש „נקוד עליו כו' " און מיט „מצה וחמץ עמו בבית כו' "

[און היות אז די ערשטע קשיא (פאַרוואָס דער פסוק ברענגט ניט די דוגמא פון ה' מחוץ לעזרה בעת ער איז ניט געווען „בדרך רחוקה") איז פון דעם פסוק גופא: פאַרוואָס שטייט אין פסוק „בדרך רחוקה" דוקא; און די קשיא וועגן די דוגמא „חמצו קיים" שטעלט זיך פון אַן אַנדער פרשה — דערפאַר שרייבט רש"י פריער „נקוד עליו כו' ", און ערשט דערנאָך „פסח שני מצה וחמץ עמו בבית כו' " — לפי סדר הקושיות ]:

מיטן פי' „נקוד עליו כו' אלא שהי' חוץ לאסקופת העזרה", פאַרענטפערט ער וואָס דער פסוק זאָגט ניט קיינע אַנדערע דוגמאות בנוגע צו „חוץ לע' זרה", וואָרום לויט דעם פי', מיינט דאָך טאַקע „בדרך רחוקה" (ניט קיין ריחוק מקום, נאָר) יעדער אופן פון „הי' חוץ לאסקופת העזרה" (ביז אפילו אויב זיין ניט אַריינקומען אין דער עזרה איז במזיה, כנ"ל סעיף ג'); און מיט די ווערטער „מצה וחמץ עמו בבית כו' " ווערט פאַרענטפערט וואָס דער פסוק ברענגט ניט די דוגמא פון „חמצו קיים", כדלהלן.

ט. אין פשוטו של מקרא, קומט די פרשה „וידבר גו' איש איש כי יהי' טמא לנפש גו' " אַלס אַן ענטפער אויף דער שאלה פון די „אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם — למה נגרע וגו' ". אויף דעם איז געקומען דער ענט'פער „איש איש כי יהי' טמא לנפש

פשוטו של מקרא. וגם ע"ד ההלכה — אפ"ל מציאות שא"פ לו לבטל.

דין „ומצות על מרורים יאכלוהו“<sup>33</sup>, אזוי אויך דאָ איז „על מצות ומרורים יאכלוהו“, און דעם פסח שני מוז מען עסן דוקא מיט מצה (ניט מיט חמץ) — ווייל „אין איסור חמץ אלא עמו באכילתו“: דער איסור חמץ בפסח שני איז בלויז „עמו (מיטן קרבן פסח) באכילתו“ — אָבער קיין שום אַנדער איסור חמץ איז דאָן ניטאָ.

יא. לאחר־כֹּל הַנֶּלֶל איז נאָך ניט פאַרשטאַנדיק (כנל״ס ד״): (א) רש״י׳׳ס לשון „לא שרחוקה ודא״“ און ניט „לא שרחוקה מחמץ“, און (ב) צוליב וואָס איז ער מוסיף „כל זמן שחיטה“.

איז דער ביאור אין דעם:

דער טעם אויף דעם וואָס אויב אימערער איז ניט מקריב דעם פסח ווייל ער איז געווען „(טמא לנפש“ אָדער) „בדרך רחוקה“ (ווי עס קוקט אויס בפשטות, אָן פירש״י) — קען ער ברענגען אַ פסח שני, איז עס מצד דעם וואָס ער איז געווען אַן אַנוס; און וויבאַלד אזוי, לייגט זיך בשכל צו זאָגן אַז דער שיעור הריחוק מעסט זיך (ניט מיטן ריחוק השטח אַליין, נאָר) מיט דער כמות הזמן, וויפל צייט ס׳איז געבליבן צו מקריב זיין דעם ק״פ: בתחלת זמן שחיטה איז דער שיעור אַ גרעסערער — אַזאַ ווייטער שטח וואָס מען קען ניט באַווייזן צו אַנקומען אין דער עזרה במשך אַ האַלבן טאָג; און וואָס געענטער עס ווערט צום סוף זמן השחיטה, אַלץ קלענער און קלענער ווערט דער שיעור.

לויט דעם איז דאָן מוכרת, אַז דער פ״ פון „בדרך רחוקה“ (אויך ווען ניט „נקוד עליו“) איז ניט אַז די וועג איז

מיט עטליכע פסוקים ווייטער: „שטייט ככל חקת הפסח יעשו אותו“, אַז פסח שני האָט אַלע דינים פון פסח ראשון — היינט פאַרוואָס זאָל מען זאָגן, אַז בפסח שני מעג זיין חמץ בבית, ניט ווי ביי פסח ראשון?

דערפאַר איז רש״י מסביר — „ואין שם יו״ט“: דאָס איז דאָך ברור, אַז פ״ש איז ניט קיין יו״ט. דערויף דאַרף רש״י ניט זוכן קיין הסבר, דאָס איז אַ דבר פשוט: פסח ראשון איז דער זמן פון יצי״מ — איז ער אַ יו״ט<sup>34</sup>. פסח שני, וואָס איז „בחדש השני“, אין חדש איר, ניט אין דעם זמן פון יצי״מ — איז עס ניט קיין יו״ט. און וויבאַלד אַז פסח שני איז ניט קיין יו״ט<sup>35</sup>, איז דאָן ניטאָ קיין איסור חמץ<sup>36</sup>.

און נאָכדעם ווי רש״י זאָגט „ואין שם יו״ט“ בכדי צו מסביר זיין דעם טעם פון „מצה וחמץ עמו בבית“ (וואָס פאָדערט זיך גלייך אויפן אַרט), באַוואָרנט ער, אַז ס׳איז ניט קיין סתם — רה צו דעם דין וואָס ער גייט גלייך זאָגן — אַ פסוק ווייטער<sup>37</sup> — אַז פונקט ווי באַ פסח ראשון איז דער

(32) ט, יב.

(33) וכמפורש בכתוב (בא יב, יד) „והי היום הזה לכם לזכרון (וברש״י שם: איזהו יום הזכרון חלל זכור את היום הזה אשר יצאתם) וחגותם אותו“ — „יום שהוא לך לזכרון אתה חוגגו“.

(34) אבל אלולי זאת, אף שאינו בהזמן יצי״מ, מכיון שהוא במקום פסח ראשון (ועד אשר „ככל חקת הפסח יעשו אותו“) — הי' אפשר לומר שאסור בחמץ (לא רק „עמו באכילתו“, אלא) גם בשעת השחיטה, כפסח ראשון.

(35) שהרי הדין „ביום הראשון תשבי תו שאור“ (בא שם, טו), שקאי על ערב יו״ט (פרש״י שם), בא בהמשך ובסמיכות ל„וחגותם אותו חג לה“ שבפסוק שלפניו.

(36) ט, יא.

(36\*) בא יב, ח.

“ועשה פסח לה” בחודש השני גו’  
 וואס די תורה גיט צו אזא וואס איז  
 ניט מקריב דעם פסח ראשון. ווייל  
 “יהי” [טמא לנפש און] בדרך רחוקה,  
 איז עס אפילו אין פאל ווען דעם רוב  
 פון זמן השחיטה איז ער געווען אין  
 דער עזרה, און בלויז אין וויילע במשך  
 זמן זה איז ער געווען מחוץ לעזרה:  
 — אויב מען לערנט אז “בדרך  
 רחוקה” מיינט “רחוקה ודאי” — וואס  
 דאן קומט אויס אז דער טעם פון דין  
 “כי יהי” טמא לנפש או בדרך רחוקה  
 גו’ ועשה פסח לה” איז מחמת דעם  
 וואס ער איז געווען אן אנוס (כנ”ל  
 ס”ג) — איז מובן בפשטות, אז אויב  
 בתחלת זמן שחיטה איז ער געווען  
 טהור “ובדרך לא הי” און דערנאך  
 האט ער (ברצונו) זיך מטמא געווען  
 אדער איז אַוועקגעגאַנגען “בדרך רחוקה”  
 קה” קען ער דאן ניט מקריב זיין א  
 פסח שני, וואָרום (חאָטש ס’איז נישטאָ  
 קיין חיוב צו מקריב זיין דעם פסח  
 גלייך בהתחלת הזמן, מ’קען אים מקריב  
 ריב זיין ביז צו דער לעצטער מינוט  
 — און דאן איז ער דאך געווען אן  
 אנוס — איז דאך אָבער פאַרשטאַנען  
 דיק, אז) דאָס גופא וואָס ער האָט  
 (לאַחר־התחלת זמן החיוב פון הקרבת  
 הפסח) געטאָן אַ פעולה וועלכע שטערט  
 צו מקריב זיין דעם פסח — איז דאָס  
 גופא אַ זדון<sup>38</sup>;

לויט פרש”י אָבער “שהי” חוץ לאס-  
 קופת העזרה, אז די תקנה צו מקריב  
 זיין אַ פ”ש איז אפילו פאַר דעם וואָס  
 איז געווען בקירוב מקום לעזרה און

א ווייטע בשטח — וואָרום<sup>39</sup> אין דעם  
 זמן הסמוך לשקיעת החמה איז דאך  
 דער שיעור אַ גאַר קליינער — נאָר  
 (כפירוש הרמב”ן) “שהיא רחוקה לו  
 בעשיית הפסח”, לא רחוקה ממש.  
 און דערפאַר, בשעת רש”י וויל שולל  
 זיין דעם פ”י אַז רחוקה מיינט וואָס  
 מען קען ניט אַנקומען אין דער עזרה  
 באַצייטנס — קען ער ניט זאָגן “לא  
 שרחוקה ממש”, וואָרום אויך אַן פרש”י  
 ווייס מען אז “לא רחוקה ממש”; נאָר  
 ער זאָגט “לא שרחוקה ודאי”:  
 לפי פירוש הנ”ל — אז “בדרך  
 רחוקה” מיינט אז ער געפינט זיך אין  
 אַזאָ אַרט פון וואָנען ער קען ניט  
 קומען אין דער עזרה מקריב זיין דעם  
 ק”פ אין צייט — קומט אויס, אז זיין  
 “ריחוק” פון עשיית הפסח איז אַ  
 וואַס אַרױסצױקט: ס’איז קלאָר, אַן קיינע  
 ספיקות, אז ער וועט ניט מקריב זיין  
 דעם פסח;

משא”כ לויט פ”י רש”י “שהי” חוץ  
 לאסקופת העזרה” (אפילו באופן וואָס  
 ער קען יע אַריינקומען אין דער עזרה  
 אין צייט), קומט אויס אז זיין “ריחוק”  
 פון עשיית הפסח איז ניט קיין זי-  
 כערער: בעת ער געפינט זיך מחוץ  
 לעזרה, איז ער טאָקע “ווייט” פון  
 עשיית הפסח, ס’איז אָבער ניט קיין  
 ריחוק ודאי ומוחלט — וואָרום ער  
 קען דאך בכל רגע אַריינגיין אין דער  
 עזרה און מאַכן דעם פסח.

יב. לאַחר־הי ווי רש”י איז מפרש אז  
 “בדרך רחוקה” מיינט [ניט “רחוקה  
 ודאי”, נאָר] “חוץ לאסקופת העזרה”,  
 קען זיין אַ סברא, אז די מעגליכקייט

(38) ידועה החקירה — אבל ע”ד ה’  
 הלכה — במצות שחיבתם משך זמן האם  
 אונס שנתחדש בסוף זמנו משוי לביטול  
 המצוה אונס (לדוגמא ראה להגאון הרגצור  
 בי במפעיץ פ”ג סי”ח).  
 (39) ראה רמב”ם הל’ ק”פ פ”ה ה”ד.

(37) להעיר שגם ט”ו מיל — השיעור  
 ה”דרך רחוקה” בתחלת זמן שחיטה — אינו  
 רחוקה ממש, כדמשמע מפירוש הרמב”ן  
 כאן.

געפינען — עכ"פ אויף פרטים פון עס — א הסבר שכלי עד כמה שאפשר. בכדי ער זאל ניט בלייבן לגמרי א גזירת-הכתוב.

לייגט זיך דעריבער צו זאגן, אז דאס וואס די תורה טיילט אויס דעם וואס איז געווען "בדרך רחוקה" פון דעם וואס איז ניט געווען "בדרך רחוקה", איז עס דערפאר ווייל זייענדיק אין דער עזרה און אעפ"כ "וחדל לעשות הפסח" — איז ער א מויד אין עשיית הפסח גופא; משא"כ דער וואס איז געווען "בדרך רחוקה", איז כאטש ער האט געהאט די ברירה אריינצוגיין אין דער עזרה, וויבאלד אבער דער זון איז אין א זייטיקער זאך — אין פאר- בלייבן מחוץ לעזרה, אבער אין עשיית הפסח גופא איז ער אן אנוס, מען קען דאך ניט מקריב זיין דעם פסח דארט וואו ער געפינט זיך — גיט מען דאן די תקנה פון מקריב זיין א פסח שני. און היות אז לויט פרש"י "שהי' חוץ לאסקופת לעזרה", איז "בדרך רחוקה" אן ענין פון אנוס, קומט דאך במילא אויס, אז אויב בתחלת זמן שחיטה איז ער געווען אין דער עזרה און איז דערנאך ארויסגעגאנגען פון דארט — קען מען אים ניט אנרופן אנוס. און דערפאר לערנט פרש"י "שהי' חוץ . . כל זמן שחיטה".

יד. פון די ענינים פון "יינה של תורה" אין פרש"י דידן — כאמור לעיל (סעיף ח'), איז ע"פ דרך הפשט פאראן דריי סיבות וועלכע זיינען מעכב עשיית הפסח: טומאה; הי' חוץ לעזרה; חמצו קיים. דער ביאור אין דעם:

אין קרבנות זיינען בכללות פאראן דריי ענינים: (א) דער עצם ענין פון קרבנות, וואס "קרבן לה" איז כשמו.

האט (אן קיין ספעציעלער טרחה) גע- האט די מעגלעכקייט אריינצוגיין אין דער עזרה און מקריב זיין דעם פסח — קומט דאך אויס, אז דאס אויסטיילן דעם "טמא לנפש או בדרך רחוקה" פון "האיש אשר הוא טהור ובדרך לא הי'", איז ניט מטעם אונס נאר ס'איז א גזירת הכתוב — און וויבאלד אזוי, קען מען דאך שוין זאגן אז "ועשה פסח לה' בחדש השני גו'" איז אויך אפילו ווען "יהי" (טמא לנפש או) בדרך רחוקה" בלויז אין רגע במשך זמן השחיטה.

— דערפאר טייטשט פרש"י אויס "שהי' חוץ לאסקופת העזרה כל זמן שחיטה", אז דער פסוק רעדט דוקא אין פאל ווען דעם גאנצן זמן שחיטה איז ער געווען (טמא, אדער) "חוץ לאסקופת העזרה"; אויב אבער פריער איז ער געווען טהור און אין דער עזרה — וועט אים ניט העלפן וואס ער איז שפעטער געווען "טמא או בדרך רחוקה".

און פון דעם גופא וואס פרש"י ברענגט קיין ראיות ניט צו זיין פי' "כל זמן שחיטה", איז קענטיק אז ס'איז אן ענין המובן מעצמה און עס פאדערט ניט קיין הוכחה יי'.

יג. רוב דיני התורה זיינען מובן אויך ע"פ שכל — דינים שבתורה וועלכע זיינען "חוקים", זיינען בלויז געצייילטע יי'. און דעריבער, איז אויך א דין וואס אינגאנצן ע"פ שכל קען מען אים ניט מסביר זיין — דארף מען

(40) אבל מ"מ צריך פרש"י לכותבו עכ"פ — כי בלאו הכי יכולים לטעות.

(40\*) וי"ל שלכן בפרש"י (אחרי יח, דה) מביא דוגמא ד"חוקות" ולא ד"מש" פשי" — אף דבמק"א (תולדות כו, ה) מביא דוגמא גם ע"י.

ענינו און ער ווייזט אויף העלאה  
מלמטה למעלה;

און אזוי אויך לאידך גיסא: די  
המשכה מלמעלה למטה וואס דריקט  
זיך אויס אין אכילת הקרבן, איז ביים  
קרבן פסח מער ווי ביי אלע אנדערע  
קרבנות. וואָרום פסח איז דאָך „לא  
בא מתחלתו אלא לאכילה“<sup>45</sup>.

און בכדי די דריי ענינים דורכצו-  
פירן, פאָדערט זיך אַז א) בעת עשיית  
הפסח זאל ער ניט האָבן חמץ אין  
זיין רשות; ב) ער זאל זיין טהור;  
ג) ער זאל זיך געפינען אין דער  
עזרה:

חמץ ווייזט אויף התנשאות און  
גאווה<sup>46</sup>. און וויבאלד אַז אויף אַ בעל-  
גאווה זאָגט דער אויבערשטער „אין  
אני והוא יכולין לדור“<sup>47</sup> — דערי-  
בער איז „חמץ“ דער היפך פון דעם  
ענין ה„קירוב לה“ שבפסח;

טומאה ובפרט „טמא לנפש“ —  
טומאת מת — איז דער היפך פון  
דעם ענין ההעלאה שבפסח. טומאה  
איז ניט קיין זאך וואס מ'קען אָנ-  
טאָפן (אַפילו ניט בשכל)<sup>48</sup>; אַז אַ  
זאך ווערט טמא — זעט זיך ניט קיין  
שינוי אין זיין גשם<sup>49</sup>, ס'איז אַן ענין  
וואָס איז (ניט שייך און איז ניט  
ניכר אין גוף, נאָר ס'איז אַ שינוי  
אין זיין רוחניות, ס'איז) שייך צו דער  
נשמה<sup>50</sup> — זי ווערט נידריגער. און

לשון קירוב יי — דאָס וואָס אַ איד  
ווערט (דורכן קרבן) נתקרב צום אוי-  
בערשטן. ב) די העלאה מלמטה למעלה,  
וואָס דריקט זיך אויס (בעיקר) אין  
דעם חלק הקרבן וואָס ווערט פאַר-  
ברענט און נכלל ועולה אין דעם אש  
שלמעלה. ג) די המשכה מלמעלה  
למטה וואָס דריקט זיך אויס (בעיקר)  
אין דעם טייל קרבן וואָס איז נאכל  
לכהנים אָדער לבעלים — אַז די  
קדושה פונעם קרבן ווערט נמשך צום  
מענטשן און אין אַ פנימיות, ביז אַז עס  
ווערט דם ובשר כבשרו<sup>51</sup>.

אין קרבן פסח — זיינען די דריי  
ענינים ביתר שאת:

דער „קירוב“ ביי קרבן פסח איז  
ניט מדרגא לדרגא, נאָר בדרך דילוג  
(ווי דער פי' — הפשוט — פונעם  
וואָרט „פסח“<sup>52</sup>). ד.ה. אַז דער איד  
וואָס איז מקריב דעם פסח, „שפרינגט“  
און רייסט זיך אָפּ פון זיין מציאות  
לגמרי (ניט ווי ביי אַ געוויינליכן קי-  
רוב, וואָס אויך לאחריו הקירוב —  
פאַרברייבט ער במציאות);

די העלאה מלמטה למעלה ביים  
פסח איז (ניט נאָר אין טייל וואָס  
ווערט פאַרברענט ע"ג המזבח, נאָר)  
אויך אינעם חלק הנאכל, אַז ער דאַרף  
זיין „צלי אש“ (ניט „מבושל במים“  
אָדער בשאר משקין)<sup>53</sup>, וואָס אש איז

41) דאמאי אקרי קרבן ע"ש שמקרב  
(ספר הבהיר סי' קט) הובא בשל"ה  
במס' תענית שלו (ריא, ב). וראה גם בחיי  
ויקרא א, ט (ד"ה אבל ענין הקרבנות). פער"ח  
שער התפלה פי"ח.

42) ראה ספה"צ להצ"צ מצות אכילת  
ק"ק לכהנים, ובארוכה — ד"ה והוא עומד  
עליהם תרס"ג, שאכילת מזבח הו"ע הברירה  
וההעלאה למטמלמ"ע ואכילת כהנים —  
המשכה מלמעלמ"ט. עיי"ש.

43) רש"י בא יב, יא.

44) שם יב, ט וברש"י שם.

45) משנה פסחים עו, ב. רמב"ם שם  
פ"ו ה"ח. (אבל ראה לעיל סעיף ח' והערה  
26).

46) לקו"ת צו יג, ג. עיי"ש. ובכ"מ.

47) סוטה ה, א. וראה תניא פ"ו: ואין  
הקב"ה שורה כ"ו.

48) ראה רמב"ם סוף הל' מקואות.

49) ראה לקו"ת שה"ש ט, ג: אף ש'  
אינו נכנס בפנימיות שום דבר נטמא גופו  
כשנוגע בו, וזהו בחי' מקיף דקליפה.

50) ראה משנה סוף מס' סוטה (מח, א.

המשכה), קומט דאך במילא אויס, און דער ניט מבער זיין דעם חמץ (במזיד) — איז בדומה צו זדון בנוגע לעשיית הפסח גופא. און דער וואָס איז במזיד ניט מקריב דעם קרבן פסח — האָט דאָך ניט די עצה פון פסח שני, כנ"ל סעיף ג'.

טז. דאָס איז אָבער מצד די מדריגה פון תשובה (ענינו <sup>52</sup> של פסח שני) ווי זי שטייט בגלוי אין תורה שבכתב (בחי' עשי' <sup>53</sup>). קומט אָבער תושבע"פ (ווי זי שטייט בסמיכות צו תושב"כ — וואָס דאָס איז ענינו פון פרש"י, וואָס ער איז מפרש פשוטו של מקרא) און זאָגט, אָן אויך דער וואָס איז גע' ווען אַ מזיד בנוגע צו חמץ — וויבאלד אָן זיין זדון איז פאָרט ניט געווען בנוגע צו עשיית הפסח עצמה, האָט אויך ער די תקנה צו מקריב זיין אַ פסח שני;

בין אָן עס קומט תושבע"פ (ווי זי איז העכער פון תושב"כ) און פסקינט אָפּ — עכ"פּ לכמה פוסקים (כנ"ל סעיף ג' <sup>54</sup>) — (מצד דעם ענין פון "ערבים עלי דברי סופרים כו" <sup>55</sup>), אָן אפילו דער וואָס זיין זדון איז גע' ווען בנוגע צו עשיית הפסח עצמה — קען אויך ער מקריב זיין אַ פסח שני; און נאָך מער: עס איז פאָראַן אַ כלל <sup>56</sup> אָן "האומר אחטא ואשוב כו"

(52) שהרי זהו תוכן ביאור ענין פ"ש (ראה בפנים בסופו): עס איז ניטא קיין פארפאלען כו'. ויש לקשר זה עם הביאור דפ"ש ענינו אתהפכא (אוה"ת בהעלותך ע' שס"ח).

(53) ראה תניא ספ"מ (בהגהה), אגה"ק סכ"ו (קמ"ד, א) ובארוכה — לקו"ת ויקרא (ה, סע"א ואילך) שמקרא הוא בעשי'.

(53\*) ראה שם הערה 12.

(54) ע"ז לה, א ופרש"י שם.

(55) משנה יומא פה, ב.

דעריבער שטערט זי צו דעם ענין ההעלאה מלמלטמ"ע, וועלכע דארף אָן אידן אויפהויבן פון עולם הגשמי — לעולם הרוחני, ובפרט טומאת מיתה, וואָס ענינה (דמיתה) איז דאָך אָן דער גוף איז אדרבא יורד ממדריגתו ווי ער איז געווען חי.

"הי' חוץ לעזרה", וואָס דאָס איז דאָך נוגע צום גוף (וואָרום דער דין בשייכות מיט "הי' חוץ לעזרה" איז דאָך אפילו בעת ער האָט אַ רצון חזק צו זיין אין דער עזרה, ובמילא, איז ער מצד הנפש אין דער עזרה <sup>57</sup>, אָבער מצד הגוף איז ער מחוץ לעזרה), איז דאָס דער היפך פון ענין ההמשכה שבפסח — וואָס דריקט זיך אויס, אין אכילת הפסח — כפשוטה — ווערן אַ חלק פון בשר גוף הגשמי.

טז. דאָס איז אויך דער ביאור (בדא"פ בפנימיות הענינים) וואָס די תקנה צו מאַכן אַ פ"ש פאָר אַ "טמא לנפש או בדרך רחוקה", שטייט אין תושב"כ בפירושו; משא"כ "חמצו קיים", וואָלט מצד תושב"כ אליין געקענט זיין אַ סברא אָן ער קען קיין פ"ש ניט מאַכן, און מ'דארף אַנקומען צו פרש"י (תושבע"פ) אָן אויך ער האָט די תקנה פון פסח שני:

וויבאלד אָן חמץ איז דער היפך פון כללות ענין הפסח (ניט ווי טומאה און דרך רחוקה וועלכע זיינען מנגד בלויז צו פרטי עניני הפסח — ההעלאה און

ונת' בלקו"ת תבא מג, ג) שטהרה שייך לריח, והרי ריח היא דבר שהנשמה נהנית ממנו (ברכות מג, ב), ולהעיר גם מזה שענין ההעלאה דקרבנות היא בחי' ריח (לקו"ת שמע"צ צב, ד. ובכ"מ).

(51) כמאמר הבעש"ט (הנבא בדי"ה מים רבים תרל"ו פק"ג, ד"ה רפאני חצרת פ"ה) שבמקום שרצונו של אדם שם הוא נמצא כולו.

וואָס דאָס איז מתאים מיטן מאמר הידוע "פון כ"ק מו"ח אדמו"ר, אַז ענינו פון פסח שני איז: "עס איז ניטאָ קיין פאַרפאַלן", מען קען אַלע מאָל פאַריכטן".

(משיחות ש"פ בהעלותך ושלח תשכ"ז)

רוצים ליגאל (ראה הערה הקודמת) — כן הוא. וכמו שדובר כמה פעמים (וראה בארוכה לקו"ש ח"א ע' 252. ח"א ע' 2 ואילך) בפירוש "אילו ה' שם לא ה' נגאל", שדוקא, "שם", במצרים (קודם מ"ח) לא ה' נגאל, אבל בגאולה העתידה (מכיון שעכשיו הוא כבר אחרי מ"ח), נגאלו כולם, גם סוג הרשעים שלא נגאלו ממצרים, וכמש"נ (ישעי' כו, יג): ובאו האובדים בארץ אשור גוי בירושלים. וראה ד"ה וה' גוי ובאו גוי (בלקו"ת וכו' ודתשרי תש"ג)\*.

60) היום יום שם. ולהעיר ממ"ש שם "אפילו מי שה' טמא, מי שה' בדרך רחוקה, און אפילו "לכם", אַז דאָס איז געווען ברצונו" — שמבאר הענין דפ"ש — כפשוטו של מקרא — כשדוגנו ה' בזה שה' טמא או בדרך רחוקה (וכהלשון "אַז דאָס איז געווען ברצונו"). וי"ל דלא נחית במאמר זה לפרט כל הפרטים גם המובאים בתושבע"פ.

— כי מעלה מיוחדת בפ"ש, שגם כשדוגנו ה' בענין הקרבת הפסח עצמו (שבזה שייך הסברה דאין קטיגור נעשה סניגור) אין בזה מלכתחלה כל הענין ד"אין מספיקין" ואדרבה. וראה הערה הבאה.

(\*) וראה בארוכה לקו"ש ח"א שיחה א' לפ' שמות.

אין מספיקים בידו לעשות תשובה" און דער טעם איז "הואיל והתשובה גורמת לו לחטוא" "ווי"ל<sup>55</sup>, אַז דאָס איז בדוגמת "אין קטיגור נעשה סניגור" <sup>56</sup>].

אַבער בנדו"ד (ולפוסקים הנ"ל) גע- פינט מען ניט בשום מקום אַז אויב איינער האָט ניט מקריב געווען דעם קרבן פסח במועדו (בזדון) און פאַר- לאַזט זיך אויף דעם פסח שני — אַז ס'זאָל אים ניט העלפן קיין פסח שני<sup>57</sup>.

56) אבה"ת פי"א.

57) ראה צפע"נ ה' יבום פ"ד ה"ב (לענין אחטא ויוה"כ מכפר).

58) וגם בענין יצי"מ (השייך לפסח) — ראה לעיל שוה"ג להערה 19 שכללות החג יצי"מ נקרא ע"ש הפסח — חג הפסח) מצינו כן, שאותם הרשעים שלא היו רוצים לצאת ממצרים, מתו בשלשת ימי אפלה (שמו"ר פי"ד, ג' רש"י שמות י, כב) — אף ששאר הרשעים, ואפילו עובדי ע"ז (ראה ילקוט ראובני שמות יד, כז. וח"ב קע, ב. תנחומא תשא יד) יצאו ממצרים (והרי הרצון לא לצאת ממצרים אינו בערך כלל לחטא ע"ז) — כי הרצון לא לצאת ממצרים הוא בענין זה עצמו ואין קטיגור נעשה סניגור.

59) באבה"ת שם (וכ"ה בתניא ח"א פכ"ה): "אבל אם דחק כו' מקבלין תשוי בתו" (וראה לקו"ש ח"ד ע' 1153 הערה 16, די"ל שהתשובה דחקה נעלית יותר מיו"כ — ראה לעיל הערה 57). אבל מעלה בפסח שני שאין בזה מלכתחלה כל הענין ד"אין מספיקין" ואדרבא: נצטווה להקריב פסח שני. וראה לקו"ש ח"ח ע' 122 ואילך.

ולהעיר, שגם בענין גאולת הרשעים שאינם

(\*) וי"ל, שזהו גם מה שהלימוד אַז "עס איז ניטאָ קיין פאַרפאַלן כו'" (היום יום ע' נג) הוא מפסח שני דוקא (ראה לקמן בפנים)

## בהעלותך ב

אין ספרי (און אין רש"י) "שמונח ע"ג מנורה"?

אויך אין מדרש איז ניט מובן, וואָס ער איז מסיים "שנאמר ולא קם נביא עוד בישראל כמשה": אפילו לויט דער ס"ד פון מדרש אַז "חסר משה מנבור אתו", קען דאָך אויך געמאַלט זיין, אַז מצד גודל העילוי פון נבואת משה, איז אפילו לאחרי ווי "חסר", איז ער נאָך אַלץ גרעסער פון אַלע אַנ-דערע נביאים און אויך פון די זקנים. היינט וואָס איז די רא' פון פסוק "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה" אַז "לא חיסר כלום"?

ב. פאַראַן מפרשים וואָס גיבן אַ טעם אָף דעם וואָס דורכן "ואצלתי גו'" האָט ביי משה'ן גאַרניט געפעלט, אַז דאָס איז דערפאַר וואָס ביי איבער-געבן אַ דבר רוחני איז בכלל ניט שייך קיין חסרון.<sup>6</sup>

אַבער דערפון וואָס דער ספרי און רש"י זאָגן דעם ענין בסגנון פון אַ חידוש אַז משה איז דאָן געווען "דומה לנר כו'", ובפרט אַז אין מדרש איז

א. אויפן פסוק ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם, שטייט אין ספרי (און רש"י ברענגט עס בפירושו על התורה): "למה משה דומה באותה שעה, לנר שמונח ע"ג מנורה ודלקו ממנו נרות הרבה: ולא חסר אורו כלום, כך לא היתה חכמתו של משה חסרה כלום".

עד"ז שטייט אויך אין מדרש רבה: "אויפן פסוק, וז"ל: "שמא חסר משה מנבואתו כלום, לאו, למה הדבר דומה, לנר שה' דולק והדליקו ממנו כמה נרות ואור דליקתו לא חיסר, אף כאן משה משלו לא חיסר כלום, שנאמר: ולא קם נביא עוד בישראל כמשה".

דאַרף מען פאַרשטיין: צו דעם משל פון נר, אַז דורכן אַנצייגן פון אים אַנדערע נרות פעלט אין אים גאַרניט, איז דאָך לכאורה ניט נוגע דער אָרט וואו דער נר געפינט זיך — און ווי מען זעט טאַקע, אַז אין מדרש שטייט בלויז "לנר שה' דולק" און עס שטייט ניט וואו דער נר האָט זיך געפונען — צוליב וואָס שטייט

(6) ובפרט, שלפי הס"ד) אומר "שמא חסר משה מנבואתו כלום".

(7) וכמו ב"ונתתה מהודך עליו" (על יהושע), דהגם שהלשון "ונתתה" מורה ש' משנתן משה מהודו ליהושע נחסר אצלו (כדלקמן סעיף ב'), וראה לקמן הערה 12, ש"כ"ה גם דעת הספרי ורש"י), ובכל זה, "שני משה חכמה פני יהושע כלבנה" (ספרי ורש"י פנחס כו, כ).

(8) ראה ראב"ע כאן: כי הרוח כמו החכמה, ואם תינתן מחכמת ראובן לשמוען לא תחסר חכמת ראובן רק נשארת כאשר היא.

(1) פרשתנו יא, יז.

(2) בפרשי: והכל מדליקין הימנו, וראה לקמן הערה 5, 30.

(3) פט"ו, יט.

(4) ברכה לד, י.

(5) וגם אינו מובן מ"ש רש"י "והכל מדליקין הימנו" — דלכאורה: (א) הרי רק הזקנים קבלו מרוחו של משה, ומהו "הכל"? (ב) "ואצלתי גו'" ה' רק פעם אחת, וא"כ הו"ל לומר "לנר שמונח ע"ג מנורה ודלקו ממנו הכל" (ע"ד לשון הספרי), ומהו הלשון "והכל מדליקין כו'" שמורה שתמיד מדליקין הימנו?